

Διασυνοριακή οικογενειακή διαμεσολάβηση - Πορτογαλία

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Αρχή του εκούσιου χαρακτήρα και της έγκρισης της συμφωνίας

Στην Πορτογαλία ισχύει η αρχή του εκούσιου χαρακτήρα της διαμεσολάβησης. Τα μέρη μιας οικογενειακής διαφοράς σχετικής με τα τέκνα ή τους συζύγους μπορούν, κατόπιν συμφωνίας, να αναζητήσουν δημόσια ή ιδιωτική οικογενειακή διαμεσολάβηση. Επίσης, το δικαστήριο μπορεί να παραπέμψει τα μέρη σε διαμεσολάβηση, αλλά δεν μπορεί να την επιβάλει αν τα μέρη δεν συμφωνούν ή αντιτίθενται. Η προσφυγή σε οικογενειακή διαμεσολάβηση μπορεί να λάβει χώρα πριν να ασκηθεί αγωγή στο δικαστήριο ή στην υπηρεσία ληξιαρχείου (Conservatória do Registo Civil) ή αφότου η αγωγή ήδη εκκρεμεί. **Σε κάθε περίπτωση, συμφωνίες που σχετίζονται με οικογενειακές διαφορές πρέπει να λάβουν έγκριση για να καταστούν εκτελεστές.** Σε περίπτωση που τα μέρη έχουν πληρεξούσιο, αυτός μπορεί να παραστεί –και στην πράξη παρίσταται κάποιες φορές– σε συνεδρίες διαμεσολάβησης. Ο νόμος 29/2013 της 19/4 καθορίζει τις γενικές αρχές που ισχύουν για τη διαμεσολάβηση.

Διαμεσολάβηση στα δικαστήρια

Αν τα μέρη προσφύγουν σε **οικογενειακή διαμεσολάβηση πριν να ασκήσουν αγωγή**, σε περίπτωση που καταλήξουν σε συμφωνία, οφείλουν να **ζητήσουν από την υπηρεσία ληξιαρχείου της επιλογής τους την έγκριση** της εν λόγω συμφωνίας. Στην περίπτωση αυτή, η συμφωνία μπορεί να καλύπτει τόσο θέματα που αφορούν τους συζύγους (π.χ. διαζύγιο, διατροφή μεταξύ συζύγων, συζυγική εστία, χρήση επωνύμου του πρώην συζύγου) όσο και θέματα που σχετίζονται με τα τέκνα (π.χ. συμφωνία όσον αφορά τη γονική μέριμνα η οποία επισυνάπτεται σε συμφωνία διαζυγίου ή συμφωνία όσον αφορά τη διατροφή ενήλικων τέκνων). Πριν από την έγκριση από τον ληξίαρχο, η Εισαγγελία (Ministério Público) διατυπώνει γνώμη περί της συμφωνίας στον βαθμό που αυτή αφορά τη γονική μέριμνα ανήλικων τέκνων.

Σε περίπτωση που η οικογενειακή διαμεσολάβηση λαμβάνει χώρα πριν να ασκηθεί αγωγή και **προορίζεται αποκλειστικά να ρυθμίσει μέσω συμφωνίας τη γονική μέριμνα όσον αφορά ανήλικα τέκνα** (χωρίς να συνοδεύεται από συμφωνία διαζυγίου ή δικαστικού χωρισμού), τα μέρη πρέπει να ζητήσουν την έγκριση της εν λόγω συμφωνίας από το αρμόδιο δικαστήριο.

Στην περίπτωση που η **οικογενειακή διαμεσολάβηση λαμβάνει χώρα ενώ εκκρεμεί αγωγή ενώπιον δικαστηρίου**, πραγματοποιείται με τον εξής τρόπο:

- Στις αγωγές που αφορούν διαφορές γονικής μέριμνας (π.χ. επιμέλεια, επισκέψεις, υποχρεώσεις διατροφής σε ανήλικα τέκνα), υπάρχει μια φάση εξειδικευμένης τεχνικής ακρόασης και διαμεσολάβησης. Σε περίπτωση που τα μέρη δεν καταλήξουν σε συμφωνία στη διάσκεψη στην οποία καλούνται από τον δικαστή, ο δικαστής αναστέλλει τη διάσκεψη για περίοδο που κυμαίνεται από 2 έως 3 μήνες και παραπέμπει τα μέρη σε έναν από τους ακόλουθους εναλλακτικούς μηχανισμούς: διαμεσολάβηση, εφόσον υπάρχει συναίνεση μεταξύ των μερών ή τα μέρη το ζητούν ή εξειδικευμένη τεχνική ακρόαση, η οποία διενεργείται από τις υπηρεσίες τεχνικής υποστήριξης του δικαστηρίου. Κατά τη λήξη του διαστήματος αναστολής της διάσκεψης, η διάσκεψη συνεχίζεται και, στην περίπτωση που έχει επιτευχθεί συμφωνία με έναν από τους προαναφερόμενους τρόπους, ο δικαστής την αξιολογεί και την εγκρίνει. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει συμφωνία, η υπόθεση συνεχίζεται με την ένδικη φάση.

- Σε όλες τις αστικές αγωγές εν γένει, περιλαμβανομένων εκείνων που αφορούν τους συζύγους (π.χ. διαζύγιο και δικαστικός χωρισμός, διατροφή μεταξύ συζύγων και πρώην συζύγων, απόδοση της συζυγικής στέγης, όταν δεν υπάρχει αρχική συμφωνία), το άρθρο 273 του κώδικα πολιτικής δικονομίας προβλέπει δυνατότητα για το δικαστήριο αναστολής της διαδικασίας και παραπομπής της διαφοράς σε διαμεσολάβηση, εκτός αν αντιτίθεται κάποιο από τα μέρη.
- Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 272 παράγραφος 4 του κώδικα πολιτικής δικονομίας, τα μέρη μπορούν επίσης να ζητήσουν με συμφωνία τους την αναστολή της διαδικασίας για τρεις μήνες και, σ' αυτό το χρονικό διάστημα, να καταφύγουν σε διαμεσολάβηση με δική τους πρωτοβουλία.

Σε περίπτωση που επιτευχθεί συμφωνία με διαμεσολάβηση ενώ εκκρεμεί αγωγή στις προαναφερόμενες διαδικασίες, τα μέρη οφείλουν να **ζητήσουν από το δικαστήριο την έγκρισή της**.

Οι αγωγές που αφορούν οικογενειακές διαφορές που ανήκουν στην αρμοδιότητα των υπηρεσιών ληξιαρχείου απαιτούν προσυμφωνία από τα μέρη γιατί, σε αντίθετη περίπτωση, εμπίπτουν στο πεδίο αρμοδιότητας των δικαστηρίων. Ως εκ τούτου, σε αυτές τις περιπτώσεις, η προσφυγή σε διαμεσολάβηση με πρωτοβουλία των μερών μπορεί να αποβεί χρήσιμη πριν από την κίνηση της διαδικασίας. Μετά την κίνηση της διαδικασίας στο ληξιαρχείο, το άρθρο 14 παράγραφος 3 του νομοθετικού διατάγματος 272/2001 της 13/1 προβλέπει ότι ο ληξιαρχος οφείλει να ενημερώσει τους συζύγους που επιθυμούν διαζύγιο για την ύπαρξη των υπηρεσιών διαμεσολάβησης. Αυτή η νομοθετική διάταξη επιτρέπει στα μέρη, ενώ εκκρεμεί η διαδικασία συναινετικού διαζυγίου στο ληξιαρχείο, να καταφεύγουν στη διαμεσολάβηση για να επιτύχουν τη συμφιλίωση των συζύγων ή για να επανεξετάσουν τη συμφωνία που αφορά τη γονική μέριμνα, η οποία επισυνάπτεται στη συμφωνία διαζυγίου, όταν υπάρχει σχετική πρόταση της Εισαγγελίας.

Επιλογή του δημόσιου ή ιδιωτικού διαμεσολαβητή, διάρκεια και κόστος της διαμεσολάβησης

Κατά κανόνα, η οικογενειακή διαμεσολάβηση έχει **μέγιστη διάρκεια τρεις μήνες**, βάσει της αρχής που προβλέπεται στο άρθρο 272 παράγραφος 4 του κώδικα πολιτικής δικονομίας. Μόνο σε εξαιρετικές και δεόντως τεκμηριωμένες περιπτώσεις μπορεί η διαμεσολάβηση να υπερβεί το εν λόγω χρονικό διάστημα.

Αν τα μέρη καταφύγουν σε **ιδιωτική διαμεσολάβηση**, θα πρέπει να καταβάλουν την αμοιβή του διαμεσολαβητή. Η εν λόγω αμοιβή, οι κανόνες και το χρονοδιάγραμμα της διαμεσολάβησης καθορίζονται στο πρωτόκολλο της διαμεσολάβησης που υπογράφεται από τα μέρη και τον διαμεσολαβητή στην αρχή της διαμεσολάβησης. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης τηρεί κατάλογο δημόσιων και ιδιωτικών διαμεσολαβητών, τον οποίο μπορούν να συμβουλευούνται τα μέρη προκειμένου να επιλέξουν ιδιωτικό διαμεσολαβητή, στην ιστοσελίδα <http://www.dgrj.mj.pt/sections/gral/mediacao-publica>.

Για να καταφύγουν σε **δημόσια διαμεσολάβηση**, τα μέρη οφείλουν να επικοινωνήσουν με την υπηρεσία εναλλακτικής επίλυσης διαφορών (Gabinete de Resolução Alternativa de Conflitos), της Γενικής Διεύθυνσης Πολιτικής Δικαιοσύνης, και να ζητήσουν τον προγραμματισμό συνεδρίας προδιαμεσολάβησης. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω τηλεφώνου, ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή ηλεκτρονικού εντύπου που συμπληρώνεται σε απευθείας σύνδεση. Στη συνεδρία δημόσιας προδιαμεσολάβησης υπογράφεται πρωτόκολλο διαμεσολάβησης ανάμεσα στα μέρη και τον διαμεσολαβητή. Καθορίζεται η διάρκεια, προγραμματίζονται οι συνεδρίες και επεξηγούνται οι διαδικαστικοί κανόνες.

Το κόστος της δημόσιας οικογενειακής διαμεσολάβησης είναι 50 ευρώ για έκαστο μέρος, ανεξάρτητα από τον αριθμό των προγραμματισμένων συνεδριών. Αυτό το τέλος των 50 ευρώ καταβάλλεται από έκαστο μέρος στην αρχή της δημόσιας διαμεσολάβησης. Οι αμοιβές των διαμεσολαβητών του δημόσιου συστήματος δεν επιβαρύνουν τα μέρη. Καταβάλλονται από τη Γενική Διεύθυνση Πολιτικής Δικαιοσύνης σύμφωνα με κλίμακα καθορισμένη διά νόμου.

Οι συνεδρίες δημόσιας διαμεσολάβησης μπορούν να λαμβάνουν χώρα στις εγκαταστάσεις της Γενικής Διεύθυνσης Πολιτικής Δικαιοσύνης ή σε διαθέσιμες εγκαταστάσεις στον δήμο κατοικίας των μερών.

Στη δημόσια διαμεσολάβηση, τα μέρη μπορούν να επιλέξουν διαμεσολαβητή μεταξύ εκείνων που έχουν επιλεγεί από το δημόσιο σύστημα. Σε περίπτωση που δεν επιλέξουν, η υπηρεσία εναλλακτικής επίλυσης διαφορών της Γενικής Διεύθυνσης Πολιτικής Δικαιοσύνης διορίζει έναν από τους διαμεσολαβητές που περιλαμβάνονται στον κατάλογο δημόσιων διαμεσολαβητών, με διαδοχική σειρά και λαμβάνοντας υπόψη την εγγύτητά του στην περιοχή κατοικίας των μερών. Κατά κανόνα, ο εν λόγω διορισμός γίνεται ηλεκτρονικά.

Σε περίπτωση που τα μέρη δικαιούνται **νομική συνδρομή (ευεργέτημα πενίας)**, η εν λόγω συνδρομή μπορεί να καλύψει το κόστος της διαμεσολάβησης.

Διασυνοριακή διαμεσολάβηση και συν-διαμεσολάβηση

Σε περίπτωση διαπίστωσης της ύπαρξης **διασυνοριακής διαφοράς**, χωρίς δυνατότητα ταυτόχρονης φυσικής παρουσίας των μερών στις συνεδρίες, είναι δυνατή η καταφυγή σε συστήματα βιντεοδιάσκεψης, ώστε να καταστεί εφικτή η διαμεσολάβηση.

Στην Πορτογαλία, οι **διαμεσολαβητές άλλων κρατών μελών** μπορούν όχι μόνο να εγγραφούν στον κατάλογο οικογενειακών διαμεσολαβητών που τηρείται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης (ο οποίος περιλαμβάνει δημόσιους και ιδιωτικούς διαμεσολαβητές), αλλά και να επιλεγούν για τον κατάλογο των δημόσιων οικογενειακών διαμεσολαβητών (μέσω δημόσιου διαγωνισμού). Και στις δύο περιπτώσεις, η επιλογή γίνεται με τους ίδιους όρους με εκείνους που ισχύουν για τους εθνικούς διαμεσολαβητές.

Στην Πορτογαλία **επιτρέπεται η συν-διαμεσολάβηση** τόσο στο δημόσιο όσο και στο ιδιωτικό σύστημα διαμεσολάβησης. Η συν-διαμεσολάβηση μπορεί να λάβει χώρα με επιλογή των μερών ή κατόπιν υπόδειξης του διαμεσολαβητή, αν ο τελευταίος θεωρεί ότι αυτή είναι η καλύτερη προσέγγιση για την υπόθεση.

Χρήσιμοι σύνδεσμοι

Στην ιστοσελίδα <http://www.dgpj.mj.pt/sections/gral/mediacao-publica> υπάρχουν: ο σύνδεσμος για την εθνική νομοθεσία περί διαμεσολάβησης ο σύνδεσμος για πρόσβαση στον κατάλογο δημόσιων και ιδιωτικών οικογενειακών διαμεσολαβητών ο σύνδεσμος για πρόσβαση σε πληροφορίες περί της οικογενειακής διαμεσολάβησης και της διαμεσολάβησης γενικά.

Οι αιτήσεις για δημόσια διαμεσολάβηση μπορούν να υποβάλλονται τηλεφωνικά στον αριθμό +351 808 26 2000, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στη διεύθυνση smf@gral.mj.pt ή μέσω του ηλεκτρονικού εντύπου στον διαδικτυακό τόπο <http://smf.mj.pt/>.

Τελική σημείωση

Οι πληροφορίες που περιέχονται στο παρόν ενημερωτικό δελτίο είναι γενικού χαρακτήρα, δεν είναι εξαντλητικές και δεν δεσμεύουν το σημείο επαφής, το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο για αστικές και εμπορικές υποθέσεις, τα δικαστήρια ή οποιαδήποτε άλλα πρόσωπα. Πρέπει να συμβουλευέστε την ισχύουσα σε κάθε στιγμή νομοθεσία.

Την έκδοση αυτής της σελίδας στην εθνική γλώσσα διαχειρίζεται ο αντίστοιχος αρμόδιος επαφής του ΕΔΔ. Οι μεταφράσεις έχουν γίνει από την αρμόδια υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι τυχόν αλλαγές που επιφέρει η αρμόδια εθνική αρχή στο πρωτότυπο ενδέχεται να μην έχουν περιληφθεί ακόμα στις μεταφράσεις. Η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο δεν αναλαμβάνουν καμία απολύτως ευθύνη όσον αφορά πληροφορίες ή δεδομένα που περιέχονται ή αναφέρονται στο παρόν έγγραφο. Βλ. την ανακοίνωση νομικού περιεχομένου για τους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας που ισχύουν στο κράτος μέλος που είναι αρμόδιο για την παρούσα σελίδα.

Τελευταία επικαιροποίηση: 28/01/2019